

ХУДУДЛАРНИНГ ИҚТИСОДИЙ РИВОЖЛАНИШНИНГ НОМУТАНОСИБЛИГИНИ БАРТАРАФ ЭТИШ УСУЛЛАРИ

Мадрахимов Кахрамон Эгамберганович
Маъмун университети НТМ “Иқтисодиёт”
кафедраси доценти

Аннотация. Ушбу мақолада ижтимоий-иқтисодий тизим таркибида иқтисодий ривожланишнинг кўп қиррали жараён шаклида тўпланган ёндашувларга кўра иқтисодий ўсиш сифатига таъсир этувчи омилларнинг таъсири, иқтисодий ўсиш механизмининг мавжуд имкониятлари ёритилган ҳамда Хоразм вилоятини ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришда ҳудудий номутаносиблик масалалари таҳлил қилиниб, уларни бартараф этиш бўйича таклиф ва тавсиялар берилган.

Калит сўзлар. Ҳудуд, ижтимоий-иқтисодий тизим, ижтимоий ривожланиш, номутаносиблик, иқтисодий ўсиш.

Аннотация. В статье рассмотрено влияние факторов, влияющих на качество экономического роста, существующие возможности механизма экономического роста, а также анализируются вопросы территориального неравенства в социально-экономическом развитии Хорезмской области, даны предложения и рекомендации по их устранению.

Ключевые слова. Регион, социально-экономическая система, социальное развитие, неравенство, экономический рост.

Abstract. The article examines the influence of factors influencing the quality of economic growth, the existing possibilities of the economic growth mechanism, and also analyzes issues of territorial inequality in the socio-economic development of the Khorezm region, and provides proposals and recommendations for their elimination.

Key words. Region, socio-economic system, social development, inequality, economic growth.

Кириш

Бугунги кунда Ўзбекистон Республикаси жаҳон иқтисодиётининг тенг ҳуқуқли аъзосига айланмоқда, шунинг учун унинг ташқи иқтисодий йўналиши ҳудудлар ижтимоий-иқтисодий маконнинг яхлитлигида катта аҳамиятга эга. Бу жараён конструктив характерга эга бўлиши ва миллий устуворликлар ва интеграция тенденциялари талабларини ҳисобга олиши керак. Шу сабабли, ҳудудларнинг номутаносиб ривожланиши муаммоси Ўзбекистон Республикаси учун, шунингдек, Хоразм вилояти ҳудудлари учун ҳал қилиниши керак бўлган энг муҳим муаммолардан биридир.

Худудий номутаносибликларнинг мавжудлиги кўп жиҳатдан объектив сабаблар билан белгиланса-да, асосий иқтисодий ва ижтимоий кўрсаткичлар бўйича ҳудудларнинг номутаносиблигини камайтиришга қаратилган ҳудудлар ривожланишини давлат томонидан тартибга солиш механизмларини ишлаб чиқиш зарурлигига шубҳа йўқ. Зеро, марказ ва мамлакатнинг турли ҳудудлари чекка ҳудудлари аҳолисининг турмуш шароитидаги ҳаддан ташқари фарқлар жамият томонидан ижтимоий адолат тамойилларининг бузилиши сифатида қабул қилинади ва марказдан қочиб кетиш тенденциялари ҳамда сепаратизмнинг кучайишига олиб келиши мумкин.

Ҳар қандай жамиятдаги номутаносибликлар нафақат ижтимоий, балки сиёсий беқарорликнинг манбаи бўлиши ва ҳудудлар қарама-қаршилигини кучайтириши мумкинлиги сабабли, бу борада тадқиқотлар олиб бориш зарурлигини тасдиқлайди. Шу боис, ҳудудларнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланишидаги номутаносибликларни бартараф этишда ҳал қилиниши керак бўлган асосий муаммолар қаторида самарали минтақавий сиёсатни амалга оширишда давлат ва маҳаллий даражада тажрибанинг етишмаслиги, мавжуд худудий номутаносибликларни бартараф этишда маҳаллий ҳокимият органларининг заиф иштироки, ҳокимиятнинг турли даражалари ўртасида ваколатларнинг тақсимланишининг ноаниқлиги, минтақавий сиёсатни амалга ошириш учун тегишли қонунчилик базасини кенгайтиришни тақозо этади.

Мавзуга оид адабиётлар таҳлили

Солиқ потенциали, бюджет даромадлари ва харажатлари таркиби, молиявий ресурсларга бўлган эҳтиёж, ҳудудлар аҳолисининг ҳаёт сифати ва бошқаларда худудий ривожланиш сиёсати, субъектив омиллар, объектив омиллардан фарқли ўлароқ, тезкор тузатишга боғлиқ тафовутлар мавжудлигини белгилайди. Ҳудудлараро табақаланиш ҳудудларнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланиши шароитлари ва натижаларининг макон ва вақтда доимий оғишларини келтириб чиқаради, бу эса ҳудудлараро номутаносибликларнинг шаклланишига олиб келади, ҳудудларнинг уйғун ривожланишини бузади ва бутун бошли мамлакатнинг барқарор иқтисодий ўсишига тўсқинлик қилади. Шунини таъкидлаш жоизки, бир томондан, ҳар қандай давлатнинг миллий хўжалик мажмуасининг нормал ривожланиши учун ҳудудлар ўртасидаги ижтимоий-иқтисодий тафовутлар жуда катта бўлмаслиги керак, чунки улар мамлакат иқтисодиётининг барқарор ривожланишига ўта салбий таъсир кўрсатиши мумкин. Бошқа томондан, худудий тенгсизлик нафақат муқаррар, балки орқада қолган ҳудудлар учун кўплаб қарама-қаршилиқлар ривожланишнинг “нуқсонлари”ни табиий жараён сифатида акс эттиради. “Марказ-чекка” тамойили бўйича иқтисодиётнинг муқаррар ривожланиши фактини таъкидлаш муҳим аҳамиятга эга бўлиб, Ж.Фридман моделига кўра, турли даражадаги марказлар доимо ресурслар (инсон, молиявий, табиий) билан таъминланганликда чекка ҳудудларга кўра фарқланади. Марказларнинг ўзларида инновацион ривожланиш имкониятлари ҳақиқатда ресурсларнинг концентрацияси билан яратилади ва кейин бу инновациялар ҳаракатида тўсиқлар мавжудлигига боғлиқ бўлган вақт оралиғи билан чекка ҳудудларга узатилади. Ривожланиш шароитларининг кескин ўзгариши билан

марказлар ва периферия ўртасида мавжуд бўлган ярим перифериянинг “мобил” зонаси фаолроқ бўлиб, марказнинг функцияларини тўхтата олади. Ушбу модел барча жаҳон шаҳарлари ва йирик агломерациялардан тортиб, минтақавий ва ҳудудий марказларгача даражаларда ишлайди.

Ж.Фридманнинг фикрига кўра, инновацияларнинг улар яратилган марказдан чекка ҳудудларга тарқалиши эволюцион тарзда икки йўл билан содир бўлади: шаҳар-марказларнинг мавжуд иерархик тизими бўйлаб (катталиги бўйича энг йирик шаҳарлардан кичикроқ шаҳарларга), ва марказларга туташ шаҳар атрофи ҳудудларида қўшни ҳудудларга “тарқалади”, бу айниқса йирик агломерациялар ичида кучли намоён бўлади. Марказ-чекка модели шаҳарлар мамлакат тараққиётида қанчалик муҳим рол ўйнашини кўрсатади [1]. Улар нафақат кўчиришнинг “қўллаб-қувватловчи рамкаси”, балки модернизация ва ривожланиш импульсларини атрофдаги периферияга ўтказишнинг асосий “драйверлари” ҳамдир. Шаҳарнинг кам ривожланган ва чекланган ресурслари муқаррар равишда инновацияларнинг тарқалишига тўсқинлик қилади. Марказий ва периферия муносабатлари ҳар қандай ҳудудий тизимларнинг шаклланишида асосий ўрин тутаяди, чунки улар ахборот, капитал, товарлар ва ишчи кучи оқимининг миллий ўртадаги етакчи ҳудудлардан – ички ҳудудга, биринчи даражали марказлардан иккинчи даражали марказларга, йирик шаҳарлардан тортиб, атрофдаги ҳудудларгача тавсифлайди. Ушбу ўзаро таъсирлар натижасида, периферия ўзини марказ даражасига кўтариш учун доимий ҳаракатига қарамай, улар орасидаги бўшлиқ сақланиб қолади. “Марказ-чекка” қарама-қаршиликлари иқтисодий ўсишнинг номуносивблиги билан кучаядиган ҳудудий номуносивбликнинг пайдо бўлиши ва такрор ишлаб чиқарилишига туртки беради [2]. Ҳудудларaro табақаланишнинг асосий сабаби иқтисодий фаолиятнинг қиёсий афзалликларга эга бўлган жойларда концентрацияси жараёнидир, бу эса бизнес харажатларини камайтиришга имкон беради. Бундай афзалликлар қаторида П.Кругман шахсга унчалик боғлиқ бўлмаган “биринчи табиат” омилларини ва кўпроқ давлат ва жамият фаолияти билан боғлиқ бўлган “иккинчи табиат” омилларини ажратиб кўрсатади. У “биринчи табиат” омилларига табиий ресурс салоҳиятининг бойлиги, қулай геофазовий жойлашуви ва бошқаларни боғлайди. “Иккинчи табиат” омиллари сифатида агломерация, инсон капитали, институционал муҳит таъсирини ҳисобга олиш керак [3]. А. Хиршман эътиборни қутбланишнинг навбатдаги таъсири – “Иқтисодиётни ўз ичига олади - trickle do economics” назариясида эътибор қаратади. Минтақавий ривожланиш контекстидаги бу самара ривожланган ҳудудларнинг орқада қолишга ижобий таъсирида намоён бўлади. Масалан, “бой” ҳудудларда иш ўринларининг яратилиши “бойлар”га хизмат кўрсатишга қаратилган “камбағал” ҳудудларда бандликни фаоллаштиради. Бу таъсирлар турли даражадаги ривожланиш даражасидаги ҳудудлар ёки ҳудудлар ўртасидаги муносабатларни акс эттиради [4]. Ҳудудлар ривожланишининг нотекислиги жиҳатларини ўрганилар экан, ижтимоий-иқтисодий ривожланишдаги номуносивбликларни бартараф этишда давлат ва жамият имкониятларидан кенгроқ фойдаланиш зарурлигини алоҳида таъкидлаш лозим. М. Гедеснинг маҳаллий шериклик назарияси айнан шунга қаратилган. Ривожланган ва

тушқунликка тушган ҳудудлар ўртасида шериклик муносабатлари ўрнатилиши керак, бу улар ўртасидаги қарама-қаршиликларни камайтиришни таъминлайди [5].

Тадқиқот методологияси

Ушбу мақоланинг илмий-назарий асосини иқтисодчи олимларнинг адабиётлари ҳамда илмий мақолалар, хорижий ва маҳаллий иқтисодчи олимларнинг Республика ҳудудларини ижтимоий- иқтисодий ривожлантириш, ҳудудларнинг номутаносиблигини таҳлил қилиш бўйича илмий ёндашувлари, шунингдек, замонавий ёндашувларни ҳисобга олган ҳолда ҳудудий таркибий сиёсатнинг устувор мақсадлари аниқланилган. Мавзуни ўрганиш жараёнида статистик кузатиш, умумлаштирувчи кўрсаткичлар, илмий абстракциялаш, статистик расм ва жадваллар усулларидан фойдаланилди.

Таҳлил ва натижалар

Ҳудудларнинг нотекис ижтимоий-иқтисодий ривожланиши муаммоларига бағишланган илмий нашрлар таҳлили шуни кўрсатадики, маҳаллий ва хорижий олимлар ушбу ҳодисанинг ўзига хос хусусиятларини, унинг мавжудлиги сабабларини баҳолаш ва уни бартараф этишнинг истиқболли усуллари асослаш учун турли терминологик аппаратлардан фойдаланадилар. Ҳудудлар ривожланишидаги фарқларни тавсифлаш учун дифференциация, асимметрия, номутаносиблик, тенгсизлик, нотекислик, ҳудудий қутбланиш, ҳудудий фарқлар, дивергенция каби тушунчалардан фойдаланилади.

Қуйидаги барча тоифалар ҳудудларнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланишидаги маълум даражада тенгсизликни тавсифлайди ва шунга ўхшаш таркиб юкини кўтаради. “Асимметрия” ва “номутаносиблик” (“нотекислик”, “ҳудудий фарқлар” ва бошқалар) тушунчалари етарли даражада яқин иқтисодий мазмунга эга, яъни номутаносибликлар мавжудлиги туфайли асимметрия ўзини намоён қилади, номутаносиблик эса зарур ва асимметрия мавжудлиги учун етарли шартдир. Шу сабабли, ушбу тушунчаларни солиштириш ва умумий ва фарқловчи хусусиятларни аниқлаш учун уларни тавсифий жадвални таклиф этамиз (1-жадвал).

1-жадвал

Ҳудудларнинг ривожланишидаги фарқларни тавсифловчи асосий тушунчалар

№	Концепция	Концепциянинг моҳияти
1.	Дифференциация	Бутунни сифат жиҳатидан алоҳида қисмларга бўлиш
2.	Асимметрия	Уйғунликнинг йўқлиги ёки бузилиши, космосда объектнинг нуқталари ёки қисмларини жойлаштиришнинг ўлчовлиги, ярми иккинчисининг ойна тасвирига ўхшаб кетганда.
3.	Номутаносиблик	Бирор нарсанинг қисмларининг мос келмаслиги, бир-бирига мос келмаслиги, бутун объектда, иқтисодиётнинг алоҳида бўлинмаларида мутаносибликнинг йўқлиги.
4.	Ноқонунийлик	Бир хилликнинг йўқлиги, унинг барча қисмларида, элементларида ёки бутун ҳаракат давомида доимийлик.
5.	Ҳудудий	Бу маълум бир ҳудуднинг қарама-қарши ҳудудларида

	қутбланиш	жойлашган қарама-қарши ҳодисаларга эга бўлган ҳудудларнинг функционал боғланишини акс эттирувчи жараённи тавсифлайди.
6.	Худудий фарқлар	Ҳажми, катталиги, шароити бўйича ҳар қандай нарсага ўхшамаслик, муайян сифатлари, хоссаларини очиб берди.
7.	Дивергенция	Белгилардаги фарқлар, фарқларнинг аста-секин пайдо бўлиши.

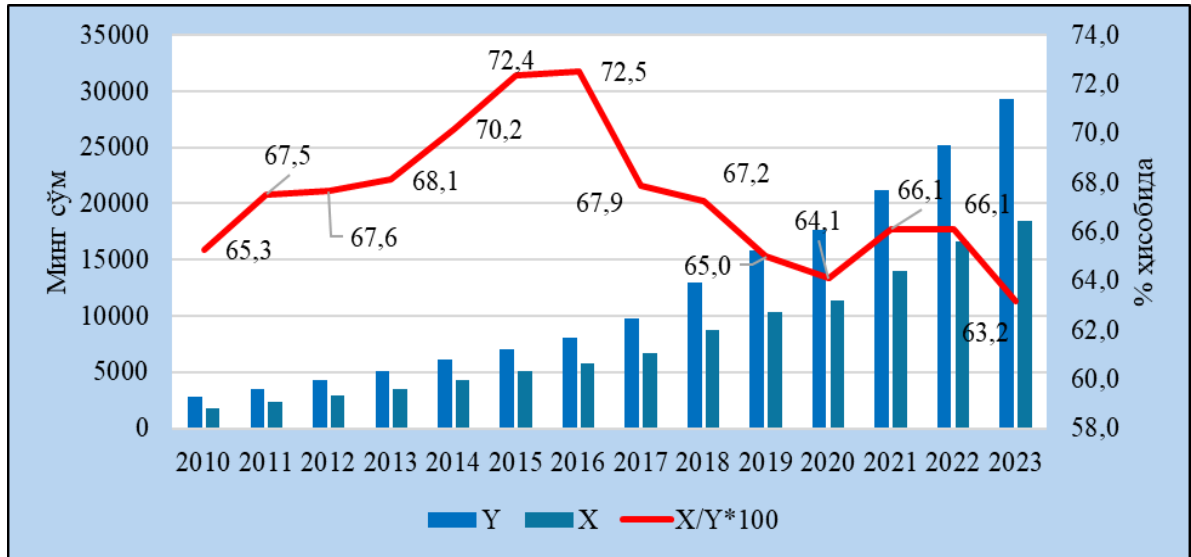
Тадқиқот натижаларидан келиб чиққан ҳолда муаллиф ишланмаси

Бу жараённинг чуқурлашиши муқаррар равишда миллий иқтисодий тизимнинг беқарорликка, кейинчалик ундаги таркибий ва параметрик қарама-қаршиликларнинг кучайиши натижасида инқироз ҳолатига олиб келади. Буни замонавий минтақавий тадқиқотлар натижалари тасдиқлайди. Шунинг учун худудий иқтисодий номуносивбликларни худудий иқтисодий тизимларнинг иқтисодий ўсишининг нафақат фазовий, балки вақтинчалик хусусиятларини ҳам ҳисобга олган ҳолда баҳолаш керак.

Э.Г.Попкованинг фикрича, ривожланган ҳудудларнинг иқтисодий экспансияси босими остида “қолоқлик кратери” вужудга келади, бу эса уларнинг ривожланиши учун қўшимча имкониятларнинг пайдо бўлишига ёрдам беради. “Қолоқлик кратери” вақтнинг кечикиши ва глобаллашувнинг салбий таъсирига қарши туриш зарурати туфайли алоҳида ҳудудларнинг ривожланиш имкониятларини йўқотиш механизмининг акс эттиради [6]. Умуман олганда, динамик таҳлилнинг универсал воситаси сифатида “қолоқлик кратери” ни кўриб чиқиш мумкин.

Ушбу восита турли иерархик даражадаги маҳаллийдан халқарогача ҳудудларда иқтисодий ўсиш жараёнларини тадқиқ қилиш имконини беради. Таклиф этилаётган усул тизим ривожланишининг эволюцион белгиларини аниқлаш, ҳудудларни ижтимоий-иқтисодий ривожланиш даражаси бўйича тартиблаш, номуносивблик динамикаси ва кўламини баҳолашда қўлланилиши мумкин [7]. “Қолоқлик кратери” қолоқликнинг маълум миқдорий параметрларининг мавжудлиги билан тавсифланади. Бу, биринчи навбатда, кратернинг чуқурлиги - биз минтақанинг ривожланган ҳудудлардан вақт ўтиши билан қолоқлиги ҳақида гапирамиз. “Қолоқлик кратери” чуқурлигининг иқтисодий маъноси худуднинг бошқалардан ортада қолиш мuddатини кўрсатади.

Иккинчиси, маълум вақт оралиғида вақтинчалик кечикишнинг кучайиши ёки заифлашишини акс эттирувчи ботиш тезлиги. Бу кўрсаткич 1 йил ичида ҳудудлар ўртасидаги кечикиш қанчалик ортганини кўрсатади. Ушбу параметрларни ҳисоблаш учун ўрганилаётган худуднинг бир кишига тўғри келадиган ЯҲМ қиймати мамлакат аҳоли жон бошига ЯИМ қиймати билан таққосланади (1-расм)

1-расм. Ўзбекистон Республикаси аҳоли жон бошига нисбатан ЯИМ ва Хоразм вилояти аҳоли жон бошига нисбатан ЯҲМни таққослаш [8]

1-расмда келтирилган маълумотларга кўра, Республика аҳоли жон бошига нисбатан ЯИМни Хоразм вилояти аҳоли жон бошига нисбатан ЯҲМ билан таққослайдиган бўлсак, Республика аҳоли жон бошига нисбатан ЯҲМ нисбатан вилоят аҳоли жон бошига ялпи ҳудудий маҳсулот ҳажми улуши 2010 йилдан 2016 йилгача (65,3 %дан 72,5 %гача) ўсган бўлсада, 2016 йилдан 2023 йилгача 9,3 %га (2016 йилда 72,5 %дан 2023 йилда 63,2 %гача) камайган бўлиб бу ўз навбатида Республикага нисбатан Хоразм вилоятида номутаносибликни ошганлигидан далolat беради. Бунда кузатилаётган даврда вилоятда бу кўрсаткич республикадагидан паст бўлганлиги учун унда “қолоқлик кратери” чуқурлигини ва унга тушиш тезлигини ҳисоблашга ўтиш керак.

“Қолоқлик кратери” чуқурлиги ҳудуднинг орқада қолган йиллар сонини кўрсатади. У кўриб чиқилаётган кетма-кет икки вақт оралиғидаги кечикишни солиштириш орқали аниқланади. Тушиш тезлигини кратер чуқурлигининг кетма-кет икки таҳлил санаси орасидаги вақт оралиғига нисбати сифатида ҳисобланади [9]. Ушбу методология асосида Хоразм вилояти ҳудудлари учун қолоқлик кратери ҳисоблаб чиқилган.

2-жадвал

Хоразм вилояти ҳудудлари учун “қолоқлик кратери” усули ёрдамида таҳлил натижалари

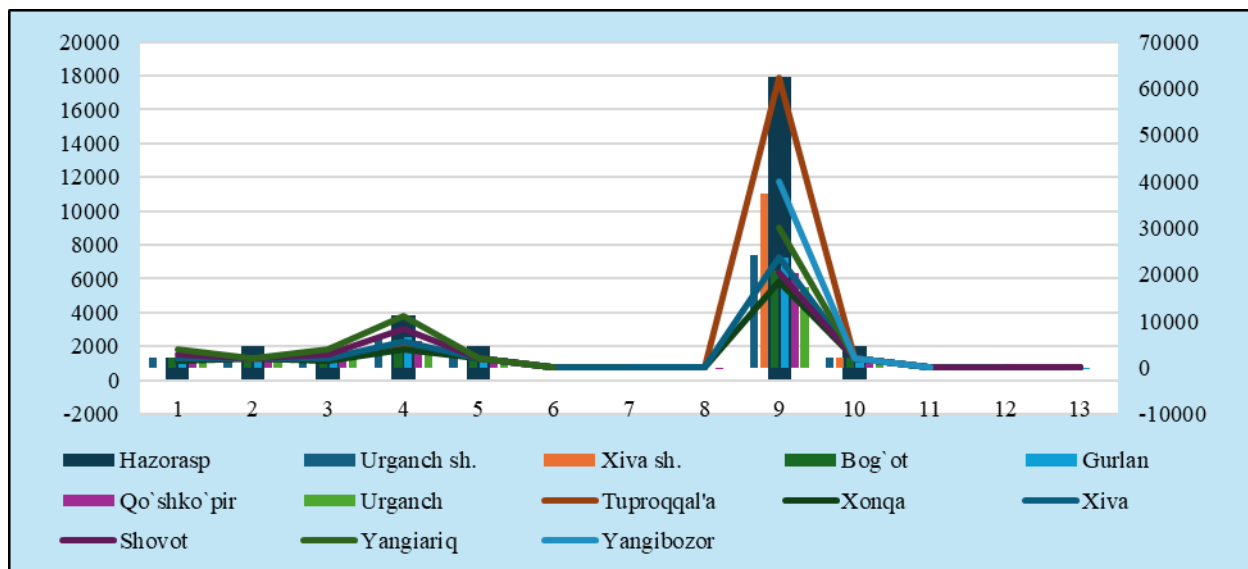
Ҳудудлар	2010 йилда аҳоли жон бошига ялпи ҳудудий маҳсулот	Республика ўртачасига мос келадиган йил	Кечикиш	2015 йилда аҳоли жон бошига ялпи ҳудудий маҳсулот	Республика ўртачасига мос келадиган йил	Кечикиш	Чуқурлик	тезлик	2023 йилда аҳоли жон бошига ялпи ҳудудий маҳсулот	Республика ўртачасига мос келадиган йил	Кечикиш	Чуқурлик	тезлик
Urganch sh.	2117,7	2009	1	6450,5	2014	1	0	0,00	24112,7	2022	1	0	0,00
Xiva sh.									37364,9	2023	0		

Bog`ot	2082,6	2009	1	5851,0	2014	1	0	0,00	20963,4	2021	2	0	0,00
Gurlan	2251,4	2009	1	6431,9	2014	1	0	0,00	23483,8	2021	2	-1	-0,33
Qo`shko`pir	1990,8	2009	1	5584,3	2014	1	-1	-0,33	20250,4	2021	2	0	0,00
Urganch	1750,7	2009	1	4898,8	2013	2	0	0,00	17291,1	2020	3	0	0,00
Hazarasp	1362,5	2008	2	3861,9	2011	4	-1	-0,33	17920,6	2020	3	-1	-0,33
Tuproqqal'a	1828,2	2009	1	5153,0	2013	2	0	0,00	62253,8	2023	0	1	0,33
Xonqa	1432,8	2008	2	4036,3	2012	3	0	0,00	18607,1	2020	3	0	0,00
Xiva	2029,9	2009	1	5669,2	2014	1	0	0,00	23847,9	2022	1	0	0,00
Shovot	2914,8	2010	0	8255,2	2016	-1			20463,7	2021	2	0	0,00
Yangiariq	3872,1	2011	-1	10983,3	2017	-2			29964,7	2023	0		0,00
Yangibozor									39909,7	2023	0		

Манба: Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги статистика агентлиги маълумотлари асосида муаллиф ҳисоб-китоби

Тадқиқотда 2010-2023 йиллар таҳлил қилиш учун мос йиллар сифатида танланган. Хоразм вилояти ҳудудларининг иқтисодий ўсиш суръатларини ўртача Ўзбекистон Республикаси аҳоли жон бошига ялпи ички маҳсулот (ЯИМ) кўрсаткичлари билан солиштириш учун ҳисоб-китоблар натижаларини таҳлил қиламиз. Жадвал маълумотларига эътибор берадиган бўлсак, 2010 йилда Хазарасп ва Хонқа туманларида юқори яъни, 2 йиллик кечикиш билан ривожланаётганлиги кузатилди. 2023 йилга келиб 2 йиллик кечикиш билан ривожланаётган туманлар сони 4 тага (Боғот, Гурлан, Қўшқўпир ва Шовот туманлари), 3 йиллик кечикиш билан 3 та (Урганч Хазарасп ва Хонқа туманлари) туманда содир бўлгани аниқланди.

Шундай қилиб, ҳудудлараро номутаносибликлар - бу ҳудудда турмуш даражаси, шароитлари ҳамда иқтисодий фаолият самарадорлиги кўрсаткичларининг тегишли ўртача миллий кўрсаткичлардан четга чиқиши ва бозорни ўзгартиришнинг объектив жараёнлари натижасида ўз ривожланиш суръатларини ошириш учун етарли молиявий ва инсоний салоҳиятга эга бўлмаган периферик ҳудудларни ривожлантириш ҳамда босқичма-босқич кенгайтириш ресурсларининг қутбли тўплами туфайли иқтисодий ўсишнинг бир нечта марказлари юзага келади. Хоразм вилояти ҳудудлари иқтисодий ривожланишининг номутаносиблиги динамикаси ва қўлами 1-расмда кўрсатилган.

2-расм. Хоразм вилояти ҳудудлари иқтисодий ривожланишининг номутаносиблиги динамикаси ва кўлами [10]

Расмдан кўриш мукинки, Хоразм вилоятининг атиги 4 та Хива шаҳри, Тупроққалъа, Янгиариқ ва Янгибозор туманлари, яъни 30,8 %и Ўзбекистон Республикаси аҳоли жон бошига нисбатан ялпи ички маҳсулот ҳажмига тенг ёки юқори бўлган. Қолган 69,2 % туманлари эса 2 йиллик кечикиш билан Хонқа тумани эса 3 йиллик кечикиш билан ривожланмоқда. Бунда аҳоли сонини ўсиши унга нисбатан ялпи ҳудудий маҳсулот ишлаб чиқаришини қисқариши, саноат ва қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқаришининг ҳудудлараро номутаносиблиги, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқаришда иқлимнинг ўзгариши ва сув танқислиги, бюджет тақчиллигининг ўсиши, ишсизликни ва инфляция жараёнлари, аҳоли турмуш даражасининг пасайишини сабаб қилиб кўрсатиш мумкин. Бундан ташқари, Хоразм вилояти ҳудудларида бундай ижтимоий-иқтисодий диспорциянинг юзага келишини асосий сабаби ички иқтисодиётнинг бозор иқтисодий шароитида иқтисодиётдаги таркибий ўзгаришлар, корхоналар ўртасидаги иқтисодий алоқаларнинг бузилиши ва бошқаларни келтириш мумкин.

Хулоса

Хулоса қилиб айтганда, таркибий ўзгаришлар, барқарор пул-кредит сиёсатининг мувозанатини таъминлаш ва экспортни ривожлантиришни қўллаб-қувватлаш давлат ташқи сиёсатининг асосий йўналишлари бўлиб, иқтисодиётни ислоҳ қилиш ва иқтисодий ўсиш суръатларига эришишнинг барқарор йўналишини таъминлайди. Шунингдек, ушбу даврда аҳолининг реал даромадлари ортиши ҳисобига товар ва хизматларга ички талабнинг ортиши, Хоразм вилоятида товарлар рақобатбардошлигини ошириши ҳисобига экспорт бозорларининг кенгайиши каби омилларни ҳам қайд этиш ўринлидир. Статистик маълумотларга кўра, Хоразм вилоятининг барча ҳудудларида ижобий ўзгаришлар юз берди.

Умуман олганда, Хоразм вилоятида ҳам, унинг ҳудудларида ҳам иқтисодий ўсиш, биринчи навбатда, хом ашё саноатининг ривожланиши билан боғлиқ. Бинобарин, ҳудудларнинг “қолоқлик кратери”дан чиқишидан аввал ҳудуд иқтисодиёти таркибидаги сифат ўзгаришлари ва шунга мос равишда иқтисодий

ўсишнинг янги сифатини таъминлайдиган ривожланишнинг устувор йўналишларини излаш зарур. Бу борада, иқтисодий ўсишнинг янги сифати концепцияси ҳудудларни ва умуман мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг узоқ муддатли ва қисқа муддатли мақсадлари ўртасидаги ўзаро боғлиқлик муаммосини кўриб чиқишга имкон беради, улардан фойдаланишга йўналтирилиши керак. Ҳудудларнинг ички салоҳияти ва ривожланиш захиралари, иқтисодий ўзгаришларнинг ижтимоий йўналишини кучайтириш ва кўрсатилган муаммони ҳал қилишнинг белгиланган йўналишларида замонавий иқтисодий ўсишнинг табиати, суръатлари ҳамда манбаларига қандай таъсир қилиши мумкинлигини тушуниб олиш лозим.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Friedman M. Essays in positive economics / Friedman Milton – Chicago: University of Chicago Press, 2000
2. Shultz S. Economic space of Ukraine: formation, structuring and management / S. Shultz. – Lviv: IRDNAM of Ukraine, 2010. – 408 p. (Series "Problems of regional development")
3. Krugman P.R. Geography and Trade /Paul Robin Krugman – Cambridge: IT Press, 1991. – 142 p.
4. Easterlin R. Income and Happiness: Towards a Unified Theory / R. Easterlin // Economic Journal. – 2001. – № 111. – P. 465–484
5. Теории экономического развития [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.warandpeace.ru/ru/analysis/view/15588/>
6. Попкова Е. Г. Новое качество экономического роста и «воронки отсталости» /Е. Г. Попкова [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.econ.asu.ru/lib/sborn/iecm2006/pdf/stat15.pdf>
7. Попкова Е.Г. «Воронки отсталости» и прогнозирование экономического роста в регионах РФ / Е.Г.Попкова, Т.Н. Митрахович. - Воронеж, 2010. – 40 с. - (Препринт/ Воронежский государственный университет; 2010)
8. www.stat.uz – Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги статистика агентлиги маълумотлари асосида муаллиф ишланмаси
9. Попкова Е.Г. «Воронки отсталости» и прогнозирование экономического роста в регионах РФ / Е.Г.Попкова, Т.Н. Митрахович. - Воронеж, 2010. – 40 с.
10. www.xorazmstat.uz – Хоразм вилояти статистика бошқармаси маълумотлари асосида муаллиф ҳисоб-китоби

Copyright: © 2024 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-4.0 International License (CC - BY 4.0)

